

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

23 אוגוסט 2020
ג' אלול תש"פ

מסרים ודגשים בשיח עם תלמידי העל יסודי בעקבות אירועי פגיעה מינית-קבוצתית

בבואנו לעסוק בתופעה הקשה של אונס קבוצתי או פגיעה מינית קבוצתית, עלינו לגשת למשימה ברגישות ובתבונה מחד גיסא, כדי לא ליצור פגיעה משנית בקרב התלמידים, אולם מאידך גיסא עלינו להיות נחרצים, ברורים וחד משמעיים באשר להשלכות הקשות והאכזריות של המעשים. יש לאפשר שיח מכבד ומוגן, לצד מתן מקום לקולות השונים. חשוב לגלות רגישות לתגובות התלמידים, ולהיות ערים למצב שבו נוכחים בכיתה תלמידים שחוו פגיעה כזו או אחרת בעבר.

רצוי לא להיכנס לפרטים שעלולים להיות קשים מנשוא לתלמידים. חשוב לפתח מודעות והבנה ללא שימוש בתיאורים גרפיים קשים מדי באופן שעלול ליצור חרדה ולשתק האזנה ופתיחות למסר. תיאור מצומצם מעביר מסר של כבוד לנפגעת ושומר על פרטיות וחסיון.

בכיתות בהן מכירים את המעורבים באירוע הנדון, חשוב להיוועץ במדריכת שפ"י, ביועצת בית הספר ובפסיכולוג טרם הכניסה לכיתות. בכיתות הללו נדרשת רגישות גבוהה ואחריות אתית לחיסיון ולפרטיות.

לקראת שיחות עם תלמידי החינוך המיוחד מומלץ להיוועץ במדריכת מיניות ומניעת פגיעה מינית או במדריכת מתי"א המומחית לנושא, לשם התאמת התכנים ותיוכם לאוכלוסיות השונות של החינוך המיוחד.

תופעת הניצול המיני והניצול המיני הקבוצתי, לצד אירועי שליחת תמונות עירום ו/או תמונות של האקט המיני הפכו לתופעה מדאיגה.

עלינו להנחיל לתלמידינו הבנה בלתי מתפשרת באשר לדבר החוק, באשר להיבטי המוסר ובאשר לחובתם להימנע מליטול חלק בהתנהגויות הרסניות אלו, כמו גם לפעול למיגורן ולעצירתן לאתגר עת הם נחשפים אליהן בזמן אמת.

מקרי הפגיעה מאותרים הן ע"י מערכת החינוך והן בדיעבד, כך או כך קיים פער תודעתי בקרב מבוגרים ובוודאי בקרב בני הנוער בין פגיעה שנתפסת כאקט יזום, מכוון ואלים לבין ניצול מניפולטיבי שלעיתים מבלבל אפילו את הקורבן. אך המסר החינוכי הוא חד משמעי ונחרץ: מין קבוצתי עם נערה/ה או קטינה/ה הוא **תמיד** פגיעה מינית ועבירה פלילית. מין קבוצתי עם נערה/ה קטינה/ה הוא **תמיד** ניצול בזוי, אכזרי ומבייש.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

ממאפייני הפגיעה המינית הקבוצתית:

- "מנהיג" וקבוצה של נערים שמצטרפים אליו.
- הפגיעה הקבוצתית היא פגיעה מסלימה, הקבוצה מעודדת ביטויי אלימות מסלימים.
- הפגיעה הקבוצתית מלווה פעמים רבות באלימות בוטה – מילולית ופיזית, בהשפלות ובהתעללות.
- התכנון והביצוע מוסכמים ונעשים לפני הפגיעה ובמהלכה, בין הנערים עצמם, ללא מעורבות הנערה הנפגעת ומבלי לשתף בתכנון.
- טשטוש הקשר הישיר בין הפגיעה לבין האחריות האישית עליה, המתחלקת בין הנערים וכל אחד תופס עצמו כנושא בחלק זעיר עד לא קיים של הפגיעה.

מידע אודות השפעות החשיפה לפורנוגרפיה:

מחקרים וסקרים בתחום החשיפה לפורנוגרפיה מלמדים כי ילדים נחשפים באקראי לתכנים פורנוגרפיים בגילאים צעירים מאוד, תוך השימוש השגרתי במסכים. לעיתים החשיפה היא בכיתות הנמוכות של בית הספר היסודי. בהמשך, שיעור גבוה של בנים ונערים יוזמים צפייה מכוונת בתכנים פורנוגרפיים. בין השפעותיה של החשיפה לפורנוגרפיה על תפיסותיהם של בני הנוער:

- פיתוח השקפה מעוותת ומנותקת מרגש על יחסי מין.
- חיזוק תפיסה מבזה ומזלזלת כלפי נערות ונשים.
- יחסי מין קבוצתיים ומנצלים נתפסים כגליטימיים.

לאור האמור, מומלץ ששיח עם בני הנוער אודות פגיעה מינית יכלול את המסרים הבאים:

- יחסי מין בריאים הוגנים ומוגנים מתקיימים בתנאים ברורים: רצון חופשי, הדדיות, מערכת יחסים יציבה, יכולת לאינטימיות, ללא לחץ, לא תחת השפעת אלכוהול וסמים, יחסים מתוכננים, לא אימפולסיביים והדרגתיים.
- תנאי הכרחי לקיום מגע מיני ויחסי מין הוא רצון חופשי של שני הצדדים. שיתוף פעולה עיוור, ציות מתוך פחד או פיתוי הסכמה פסיבית או הסכמה לא מודעת (מתוך שכרות) יכולים להיראות כמו רצון חופשי אבל הם שונים ממנו בתכלית השינוי. אין לקיים יחסי מין ללא רצון חופשי של אחד הצדדים.
- יחסי מין עם נערה מתחת לגיל ההסכמה החוקית בישראל – גיל 16 – הם עבירה פלילית.
- יחסי מין שמתקיימים ללא רצון חופשי ומתוך ניצול הם עבירה פלילית.
- **הנפגעת/ לעולם אינו אשמה בפגיעה בו/בה.**
- ע"פ חוק העונשין בישראל, גם אם התקיימה הסכמה ליחסי המין אבל הם התקיימו במצב של שיכרות וערפול חושים הם יחשבו לאונס - אין במקרים אלה משמעות להסכמה ורצון.
- יחסי מין שהתקיימו תחת הפעלת לחץ ו/או כפייה הם פגיעה מינית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

- נערה שנראה כי לכאורה בוחרת לקיים יחסי מין עם קבוצת נערים מרצון, היא **נערה במצוקה**. יש לעזור לה ולהושיט לה עזרה ואין לנצל את מצוקתה.
- לעומדים מן הצד יש יכולת לעצור את הפגיעה.
- העומדים מן הצד העדים למעשה פגיעה, כצופים ושותקים או כמעודדים את הפגיעה עוברים עבירה חברתית-מוסרית ובנוסף הם שותפים ע"פ חוק לעבירת הפגיעה.
- בפורנוגרפיה יש עיוות של יחסי מין.
- חשיפה תכופה לפורנוגרפיה פוגעת ביכולת לקיים יחסים תקינים.
- חינוך להתנהלות זהירה אינו כרוך בשום פנים ואופן בהפניית אשמה על הנפגעת או ברמיזות על אחריות הנפגעת.

מסרים בנוגע למתבגרים ואלכוהול:

- בשנים האחרונות אנו עדים לביסוס נורמה של שתייה בקרב צעירים. עובדה זו מעמידה לא פעם את המתבגרים בפני דילמות וקונפליקטים בהקשר לשתיית אלכוהול. אלכוהול בכמויות שונות משפיע אחרת על אנשים וזה לא ניתן לניבוי. הגבול שבין "מצב רוח טוב" ותחושה של "שחרור" בעקבות שתיית אלכוהול, לבין בחירה לא מודעת בהתנהגויות סיכון בעטיו (פגיעה מינית באדם אחר, אלימות ועוד) הוא דק ושברירי.
- אלכוהול מדכא את מערכת העצבים המרכזית ובאמצעותה את פעולות איברי הגוף. אלכוהול משפיע על התפיסה שלנו את הסביבה, על הזיכרון והרגשות שלנו. אלכוהול בכמות קטנה מסיר עכבות ומאפשר לאדם השותה להרגיש משוחרר ממעצורים, מגביר לכאורה את תחושת הביטחון העצמי, משבש את היכולת לביקורת עצמית, לעיתים זה בא לידי ביטוי בהפגנת עליזות, רעשנות, ולעיתים זה גורם לאדם לבחור בהתנהגויות סיכון ואף לעבור על החוק.

מודעות לתגובות האפשריות כלפי הנושא תסייע בידכם בתכנון וניהול השיח:

- תגובות של בהלה ואף חרדה.
- הזדהות יתר - עם הנפגעת אך לעיתים גם עם הפוגעים.
- חוסר אונים – תחושה שאי אפשר לעשות דבר בעניין.
- האשמת הקורבן.
- לעיתים "הקטנת האירוע" – מינימליזציה.
- אי נוחות ואף סירוב להשתתף בשיחה.

נשוב ונזכיר לתלמידים – יש עם מי לדבר ויש למי לפנות במצב מצוקה:

- להורים או קרוב משפחה שאתם סומכים עליו

מדינת ישראל
משרד החינוך
מנהל פדגוגי
אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

- בבתי הספר: למחנך/ת, למורה מקצועי קרוב, ליועץ/ת, לפסיכולוג/ית
- דלת פתוחה 03-5101511 – הקו החם בנושא מיניות בריאה, שרותי יעוץ ולווי לגבי אמצעי מניעה, הריון, הפלה, מחלות מין
- מרכזי הסיוע לנפגעות ונפגעי פגיעה מינית: 1202, 1203, 03-5176176, 03-5176179
- מוקד 105 פעיל 24/7 להתמודדות עם פגיעות ברשת